

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Clara Et Praeclara Methodus Parandæ Eloquentiæ,
Secundùm Doctrinam & Præcepta Cypriani Soarii è
Societate Jesu, Ad Captum Et Praxim Faciliorem
Accommodata**

Worpitz, Georg

Coloniæ Agrippinæ, 1700

Caput 35 [i. e. 34]. De modo & forma verborum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68908](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68908)

CAPUT XXXIV.

De modo & forma verborum.

Juncturam non solum carere oportet verborum asperitate, & hiulcitate, sed etiam nimia constructionis extensione: mensura enim & modus teneri debet, ut in longitudine sensus, & sententiæ modum, & limites oratorios non excedat verborum structura. Quidam nimis curti, & breves sunt, abruptis, & incisis sententiolis, sua sensa explicant; aliorum è diverso oratio fertur in immensum, & in infinitum fluminis instar, quod ab origine progressum manare non cessat, donec mare contingat. Ita sensum & sententiam trahunt hi eo usque, dum rem totam, quam explicandam sumpserunt, absolvant oratione, nunquam interrupto cursu loquendi, nulla audienti data quiete. Fatigant igitur non solum se ipsos, quando sine respiratione pronunciantur est perpetuo; sed etiam Auditoris animum & aures; animum quidem, quia non statim percipit plene, quid dicatur, sed expectare necesse habet, usque dum ille sensum sententiamque perficiat, quam in immensum extendit funem; aures autem quia diutinâ, nec unquam interruptâ audiendi quiete languescunt, ac vociferatione obtunduntur: contingit enim illis, quod in molendino existentibus, qui molesto rotarum fragore, ac strepitu propè ob-

sur-

furdescunt. Et verò currit hinc istorum lingua, ut rota molaris, quamdiu materies loquacitatis affluit. Sed hoc imperitorum legulejorum est: Orator verò id, quod dicit non materia, neque dicendi spiritu, determinat, sed arte verbis modum ponit; finem & terminum, cancellis quibusdam verba concludit, argumenta sua ceu milites in manipulos cogit, verborum flores offert non diffusos, sed collectos in fasciculo. Hic modus verborum *forma* dicitur, quippe verba ad formam certam rediguntur, ne sine fine evagentur libera & dissoluta ad eum ferè modum, quo argumenta in certam Argumentationis formam coguntur, ut vim, roburque suum melius exerant. Sicut autem non utitur diffusa in immensum oratione, ita nec argutis, arctis, ac decurtatis sententiis semper loquitur orator; sed cum modo ac moderatè prout res exigit, nunc breviter ac per incisa, nunc longius per membra & periodos attemperat omnia; incisa enim, membra, & periodi, sicut nimiae prolixitati, ita & continuæ brevitati modum ponunt; cæsim enim & membratim dicta brevitati, periodicè, & circumscriptè effusa, longitudini congruè deserviunt. Attemperatum ac promiscuum horum usum quia plurimi non observârunt, indè tanta stylosum diversitas, ut iste cum Seneca ac Petrarca sit concisus, & argutus; ille, cum Livio diffusus, ut Salustius à Cesare, ab utroque Tacitus, ab omnibus Plinius

secundus hic ab ipso Cicerone sit diversus, & dissimilis. De qua diversitate vide Palastram Styli P. Masen. lib. 2. à capite 6. usque ad 25. Orator verò cum Cic. Sic illigat sententiam verbis, ut nihil inane, nihil inconditum, nihil curtum, nihil claudicans, nihil in oratione sit redundans.

De nomi-
ne Ora-
torio.

Hoc Oratorio fit numero. Advertendum autem, quod hic numerus incisus membris & periodis adstrictus, non solum hoc habeat, quod brevitatem cum longitudine sermonis attemperet; sed etiam quod aptam ad aurium iudicium, concinnam & suavem, ad earumdem oblectationem efficiat orationem. Sicut enim metrum seu carmen certam habet syllabarum dimensionem & quantitatem, ita & incisa membra, & periodi suam habent, nam etiam pedibus suis incedit Oratio, licet non ita determinatis aut certis; Unde sicut carmen modulationem quandam facit, ad aurium illicium, & voluptatem, ita non minus Oratio. Duo igitur numerus oratorius (in quo modus & forma verborum consistit) præstat, congruam longitudinem & brevitatem, per incisa membra, & periodos, quæ orationem, velut limitibus coërcent, ne in immensum sine fine fluat oratio, sed ut detur intervallum & spatium respirandi, tum loquenti, tum audienti. Deinde suavitatem seu concinnitatem ad aurium lenocinium, in quantum videlicet incisa illa membra, atque periodi suis pedibus colligata concinnè, & blandè cadunt ad aurium iudicium.